

## บทที่ 5

### สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยนำเสนอการสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

#### วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2

#### สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 สรุปผลได้ดังนี้

### 1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ รองลงมาคือด้านหลักคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักนิติธรรม ตามลำดับ

### 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

### 3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

### 4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 สรุปได้ดังนี้

#### 4.1 หลักนิติธรรม

4.1.1 ผู้บริหารควรกำกับ ติดตามและนิเทศการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ในแต่ละปี

4.1.2 ผู้บริหารควรจัดการประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อรายงานด้านผลการเรียนและพฤติกรรมนักเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

4.1.3 ผู้บริหารควรมีการจัดอบรมเพื่อทบทวนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง อย่างน้อยปีละครั้ง

#### 4.2 หลักคุณธรรม

ผู้บริหารและคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีส่วนในการพิจารณาความดีความชอบของครูควรยึดหลักเกณฑ์และใช้หลักคุณธรรมให้มากขึ้น

### 4.3 หลักความโปร่งใส

ผู้บริหารควรมีการตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

### 4.4 หลักการมีส่วนร่วม

4.4.1 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4.4.2 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา/ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแผนงบประมาณของโรงเรียน

### 4.5 หลักความรับผิดชอบ

4.5.1 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาเพื่อนำไปใช้ประกอบการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

4.5.2 ผู้บริหารควรพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็งและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการเรียนและความประพฤติ

### 4.6 หลักความคุ้มค่า

4.6.1 ผู้บริหารควรติดตามและดูแลการซ่อมบำรุงวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้คืออยู่เสมอ

4.6.2 ผู้บริหารควรมีการวางแผนการใช้อาคารและบริเวณภายในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

## อภิปรายผล

จากการศึกษาระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจและควรที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ รองลงมาคือด้านหลักคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักนิติธรรม

ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีคุณลักษณะของนักบริหาร การศึกษามืออาชีพ มีความรู้ความสามารถที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการ การศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับผู้ที่ จะมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาได้นั้น จะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหาร สถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และหลักการที่ ก.ค.กำหนด จากการพัฒนาโดยการอบรมดังกล่าว ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็นและคุณธรรมสำหรับผู้บริหารเพิ่มพูนมากขึ้น ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ ทองคำ (2545 : 112) ที่ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ผู้บริหาร วิทยาลัยส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านหลัก คุณธรรม ที่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด ทวีศิลป์ กุลนภาดล (2547 : 238) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดี สำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบคือ ความเป็นอิสระเสรีภาพทางวิชาการ การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ และความโปร่งใสในการบริหารกิจการ เป็นองค์ประกอบ สำคัญของการบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยองค์ประกอบที่มีค่า น้ำหนักสูงสุด คือองค์ประกอบทางด้านความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ในการบริหารกิจการ ศิรินารต นันทวัฒน์ภิรมณ์ (2547 : 195) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลัก ธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคลและ ด้านการบริหารทั่วไป ในภาพรวมมีการบริหารที่ผ่านระดับคุณภาพมีความตระหนักถึง ความสำคัญ จนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนการบริหารงานด้านงบประมาณ มี การบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพ มีความตระหนักถึงความสำคัญ ระดับคุณภาพมีความ พยายามจนถึงระดับคุณภาพการบรรลุตามเกณฑ์ สัจญญา ชาวไร่ (2548 : 113) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การรับรู้การบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความ รับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความ คู่มีค่า เฉลิม เทียงสงค์ (2549 : 138-152) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลัก

ธรรมชาติของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า
 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมชาติ
 ญาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 อยู่ในระดับปาน
 กลางทั้งโดยรวมและรายด้าน ชนิษฐ์ภักดิ์ สิงหกละ (2549 : 187) ได้ศึกษาการบริหารตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนากรุงเทพมหานคร ตาม
 ความคิดเห็นของครู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรม
 หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใส ทองสุข
 มาตย์คำมี (2549 : 196) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมชาติของสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมชาติ
 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา
 ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ใน
 ระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านหลัก นิติธรรม ด้าน
 หลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้าน
 หลักการมีส่วนร่วม ไพฑูรย์ บัวชนิด (2550 : 148-153) ได้วิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมชาติใน
 การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต
 2 พบว่า การใช้หลักธรรมชาติในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ใน
 ระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลัก
 คุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักการ
 มีส่วนร่วมตามลำดับ มณีรัตน์ ภิญญาไพศาล (2550 : 192) ได้วิจัยเรื่องการบริหาร
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักธรรมชาติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 กรุงเทพมหานครเขต 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักธรรมชาติ โดย
 ภาพรวมมีการบริหารตามหลักการอยู่ในระดับมากทุกด้านและทุกเรื่อง ยกเว้นการบริหารงาน
 วิชาการ ตามหลักนิติธรรม ในเรื่องการจัดการหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียน
 การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด และมุตตา คงคีน
 (2551 : 187) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมชาติของผู้อำนวยการโรงเรียนใน
 สังกัดเมืองพัทยา ตามความคิดเห็นของครู พบว่า พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมชาติ
 ของผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดเมืองพัทยา โดยรวมและรายด้านมีการแสดงพฤติกรรมใน
 ระดับค่อนข้างบ่อย โดยเรียงลำดับจากคะแนนมากไปน้อย คือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม

หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละด้าน ปรากฏผล ดังนี้

1.1 หลักนิติธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมา คือ มีการบริหารจัดการในโรงเรียนที่เป็นไปตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ มีการกำกับ ติดตามและนิเทศครูและบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานตามแผน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง และมีการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจง ทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครองในแนวปฏิบัติด้านการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพ การศึกษาทั้งภายในและภายนอก ประกอบกับหลักนิติธรรมเป็นข้อตกลง กฎ กติกา ระเบียบ ข้อกำหนดต่างๆ เป็นองค์ประกอบของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ผู้บริหารจะต้องร่วมคิด ร่วมทำกับบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งกฎ ระเบียบต่างๆ ที่ตั้งขึ้นนั้นต้องมุ่งให้เกิดความเป็นธรรม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของบุคลากรเป็นหลักเป็นที่ยอมรับของบุคลากร ต้องบังคับใช้ อย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติกับบุคคลใดเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลิมชัย สมท่า (2547 : 49-50) ซึ่งได้ศึกษาการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้ง 6 หลัก โดยระดับคะแนนสูงสุดในด้านหลักนิติธรรม คือการส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบวินัย ประพฤติตนตามระเบียบแบบแผนของทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

1.2 หลักคุณธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ รองลงมา คือ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้ไปศึกษาคูงาน อบรม สัมมนาเพื่อนำความรู้มาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนและผู้ได้บังคับบัญชา มีการใช้หลักเหตุผลในการปฏิบัติงานและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และมีการพิจารณาความดีความชอบของครูและบุคลากรในโรงเรียน โดยยึดหลักเกณฑ์และใช้หลัก

คุณธรรม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรม ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของ ผู้บริหารให้ประพฤติแต่สิ่งดีงาม อุทิศตนและเสียสละเวลาให้กับการปฏิบัติงาน เพื่อเป็น ตัวอย่างที่ดีให้แก่บุคลากร อันจะส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความรักใคร่ เคารพยกย่อง ให้ความร่วมมือและปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลิมชัย สมท่า (2547 : 49-50) ซึ่งได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 หลัก โดยระดับคะแนนสูงสุดในด้านหลัก คุณธรรม คือการส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ร่วมงาน

1.3 หลักความโปร่งใส พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำกับ ดูแล ควบคุมให้มีการจัดทำบัญชีและทะเบียนเกี่ยวกับการเงินทุก ประเภทให้เป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบฯ รองลงมา คือ มีการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม ควบคุมการจัดซื้อ จัดจ้าง การตรวจสอบและจำหน่ายพัสดุถูกต้องตามระเบียบฯ ส่วนประเด็นที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติ การประจำปีอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลการบริหารงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง และมีการตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายเงินงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีของโรงเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบสำคัญ ประการหนึ่งในการก้าวสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 จึงมีการวางแผนการดำเนินงาน การจัดการ งบประมาณ การประสานงาน พยายามให้การดำเนินงานทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสถานศึกษามี ความโปร่งใส ให้มีการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความ ไว้วางใจจากผู้ได้บังคับบัญชาและทำให้ผู้ได้บังคับบัญชามีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้บริหารมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกลิมชัย สมท่า (2547 : 49-50) ซึ่งได้ศึกษาการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการ สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหาร โดยใช้หลักธรร มาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ทั้ง 6 หลัก โดยระดับคะแนนสูงสุดด้านหลักความโปร่งใส คือการกำกับ ดูแล

ควบคุมให้มีการจัดทำบัญชีและทะเบียนเกี่ยวกับการเงิน ทุกประเภท ให้เป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบ และเกรซ (Grace, 2002 : 247) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอิสระเชิงวิชาชีพ (Professional Autonomy) และการร่วมมือปฏิบัติงานในภาควิชาของสถาบันอุดมศึกษา พบว่าภาควิชาในสถาบันอุดมศึกษาต้องเชื่อมโยงกับภาควิชาอื่นภายในสถาบันและภายนอกสถาบัน โดยเพิ่มการติดต่อประสานงานโดยผู้บริหารต้องบริหารด้วยความโปร่งใสและมีส่วนร่วม (Transparent and Participative Style) ผลการวิจัยชี้ว่าความเป็นอิสระของคณะวิชา (Faculty Autonomy) เป็นแรงจูงใจที่มีความจำเป็นต่อการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา

1.4 หลักการมีส่วนร่วม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ มีการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานและปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงบประมาณของโรงเรียน และมีการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีภาวะผู้นำสูงและในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้แสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษามีลักษณะที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้เสนอแนวทาง ความคิดเห็น มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวิจารณ์และร่วมรับประโยชน์อันเกิดจากการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจและมีขวัญกำลังใจดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลิมซัย สมท่า (2547 : 49-50) ได้ศึกษาการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 หลัก โดยระดับคะแนนสูงสุดด้านหลักการมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน เกรซ (Grace, 2002 : 247) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอิสระเชิงวิชาชีพ (Professional Autonomy) และการร่วมมือปฏิบัติงานในภาควิชาของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ภาควิชาในสถาบันอุดมศึกษาต้องเชื่อมโยงกับภาควิชาอื่นภายในสถาบันและภายนอกสถาบัน โดยเพิ่มการติดต่อประสานงานโดยผู้บริหารต้องบริหารด้วยความโปร่งใสและมีส่วนร่วม (Transparent and Participative Style) ผลการวิจัยชี้ว่าความเป็นอิสระของคณะวิชา (Faculty Autonomy) เป็นแรงจูงใจที่มีความจำเป็นต่อการปฏิรูป



สถาบันอุดมศึกษา และมาร์เซลลา (Marcella, 2005 : 255) ได้ศึกษาการบริหารปกครองด้าน การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาของ โมรอน โก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย การวิจัยนี้ พบว่าการรับรู้ การมีส่วนร่วมซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลของการปกครองทางการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา โมรอน โก ข้อมูลที่ได้รับมีการเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่ทำการศึกษา เอกสาร ได้ จัดหัวข้อที่สอดคล้องเข้าด้วยกันและเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้ไปสู่การเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของ ผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะด้านกรมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารเหล่านี้ จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาจนบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ ยังได้สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าบทบาทของผู้นำ ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ความทุ่มเท เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและระดับความสำเร็จที่สูงขึ้น นำไปสู่การปรับ โครงสร้างและปรับเปลี่ยนในสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพสูงสุด

1.5 หลักความรับผิดชอบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการสำรวจ ดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาต่างๆ เช่น ความยากจน สุขภาพอนามัย ปัญหาครอบครัว การเรียนและความประพฤติ รองลงมา คือ มีการ พัฒนางานของโรงเรียนให้สามารถปฏิบัติได้จริงและเกิดผลงานเชิงประจักษ์ต่อสังคม ส่วน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ ผู้บริหารมีความเข้าใจปัญหาในการปฏิบัติงานและพร้อม ให้ความช่วยเหลือ ผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรเพื่อปรับปรุงงานอยู่ เสมอ และมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำ แผนพัฒนาการศึกษาและแผนงาน โรงเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงาน ด้วยความตระหนักว่าการบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารที่จะต้อง กำหนดแบบแผน วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ รวมทั้ง กำกับ ดูแลให้ผู้ได้บังคับบัญชารับผิดชอบต่องานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลิมซัย สมท่า (2547 : 49-50) ซึ่งได้ศึกษาการบริหาร โดยใช้หลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 หลัก โดยระดับคะแนนสูงสุดด้านหลักความรับผิดชอบ คือมีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการ ปฏิบัติงาน การสำรวจดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาต่างๆ

1.6 หลักความคุ้มค่า พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ มีการดูแลการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับ คือ มีการกำกับ ดูแล การรักษา ซ่อมแซมวัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ใช้การ ได้ดีเสมอ มีการนำผลการประเมินไปใช้ประกอบการนิเทศ ปรับปรุงและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเพื่อใช้ประกอบการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีเหตุผลในการใช้จ่ายเงินงบประมาณ โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการบริหารจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยตรงค์ให้นักเรียน บุคลากรมีความตระหนักและใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างประหยัด คุ้มค่า ตลอดจนช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ ยั่งยืน ซึ่งผู้บริหารได้ส่งเสริมโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้และพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลิมชัย สมท่า (2547 : 49-50) ซึ่งได้ศึกษาการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 หลัก โดยระดับคะแนนสูงสุดในด้านหลักความคุ้มค่า คือการดูแลให้มีการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และศิริยา โธแก้ว (2550 : 188) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาโรงเรียนสิริวิฑูรย์วิทยา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสิริวิฑูรย์วิทยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านหลักความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่โรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักความโปร่งใส ส่วนอันดับสุดท้ายคือ หลักนิติธรรม โรงเรียนขนาดกลาง โดยรวมมีการบริหารตาม

หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่  
 หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ส่วนอันดับสุดท้ายคือ หลักการมีส่วนร่วม  
 โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยรวมมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก  
 เรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม  
 และหลักความรับผิดชอบ ส่วนอันดับสุดท้ายคือ หลักนิติธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงาน  
 เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้ให้ความสำคัญและถ่ายทอด โดยการประชุม สัมมนา  
 ฝึกอบรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแก่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด โดยไม่  
 แบ่งแยกว่าผู้บริหารคนนั้นมาจากโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ หรือ  
 มาจากโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสหรือโรงเรียนมัธยม ต่างปฏิบัติโดยเท่าเทียม  
 กัน จึงส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา  
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ทั้ง  
 โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ  
 สุวรรณ ทองคำ (2545 : 112) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน  
 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนเกือบทุกลักษณะและ  
 สถานภาพส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก ยกเว้นผู้บริหาร โรงเรียนที่มี  
 วุฒิต่างการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับ  
 มากที่สุดและวิจัย คุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การบริหารและขนาดโรงเรียนที่  
 ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ กับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมี  
 ความสัมพันธ์กันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ณรงค์ ลาภเงิน (2546 : 134)  
 ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักการธรรมรัฐในการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว ของ  
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระนองศรีอยุธยา  
 พบว่า บุคลากรในโรงเรียนสีขาวที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมในเรื่องความ  
 เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำหลักการธรรมรัฐมาประยุกต์ใช้ใน โครงการ โรงเรียนสี  
 ขาว ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว ปรากฏว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็น  
 แตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกันในเรื่องความเหมาะสม  
 ของด้านกำหนดนโยบาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไพฑูรย์ บัวซิด (2550 : 148-  
 153) ได้วิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด  
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เมื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลใน  
 การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาด

ใหญ่ พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ มณีรัตน์ ภูัญญาภาพสกุล (2550 : 192) ได้วิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 3 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมโรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารงานตามหลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารงานตามหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษaxonแก่น เขต 2 ตามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ความเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักความโปร่งใส ส่วนอันดับสุดท้ายคือ หลักนิติธรรม ความเห็นของกรรมการสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ส่วนอันดับสุดท้ายคือ หลักนิติธรรม ความเห็นของผู้ปกครองโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักการมีส่วนร่วม ส่วนอันดับสุดท้ายคือ หลักนิติธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน ต่างมีการรับรู้ตรงกันว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนมีการศึกษาต่อและจบการศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานสูงได้รับการอบรมพัฒนาทักษะทางการบริหารอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษaxonแก่น เขต 2 เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหารงาน รู้จักวิธีครองตน ครองคนและครองงาน มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งส่งเสริม ปลุกฝังให้ครูใช้หลักคุณธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ ลาภเกิน (2546 : 134) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักการธรรมรัฐในการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนสีขาว ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนทั้งที่

เป็นคณะกรรมการและไม่ได้เป็นคณะกรรมการ โครงการ โรงเรียนสีขาว เห็นว่า การนำหลักการ  
 ธรรมรัฐมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการ โรงเรียนสีขาวมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้  
 ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การได้มาซึ่งบุคลากร และกระบวนการดำเนินงานในระดับมาก  
 เฉลิม เทียงสงค์ (2549 : 138-152) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิ  
 บาลของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ข้าราชการ  
 ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลัก  
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แตกต่าง  
 กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยข้าราชการครูที่มี  
 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่เกิน 10 ปี มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลัก  
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 น้อยกว่า  
 ความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกินกว่า 10 ปี และ ชนิษฐ์ภัก  
 ดิสังข์ (2549 : 187) ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับ  
 มัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครู พบว่า ครูที่มีวุฒิ  
 การศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรีกับครูที่มีวุฒิสองกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็น  
 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูที่มีประสบการณ์สอนและ  
 ระดับช่วงชั้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่สรุปว่า ระดับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา  
 ขึ้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2  
 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรนำหลักธรรมาภิบาล  
 มาบูรณาการให้สอดคล้องกับการบริหารงาน โรงเรียนให้มากขึ้น ดังนี้

1.1 ผู้บริหารควรจัดอบรมเพื่อทบทวนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู  
 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง จัดการประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อ  
 รายงานด้านผลการเรียน และพฤติกรรมนักเรียน พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็ง  
 และทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการเรียนและความประพฤติ

1.2 ผู้บริหารควรมีการกำกับ ติดตามและนิเทศการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ในแต่ละปี ตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการของ โรงเรียน

1.3 ผู้บริหารและคณะกรรมการระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีส่วนในการพิจารณาความดีความชอบของครูควรยึดหลักเกณฑ์และใช้หลักคุณธรรมให้มากขึ้น

1.4 ให้คณะกรรมการสถานศึกษา/ผู้ปกครองและชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาเพื่อนำไปใช้ประกอบการพัฒนาการศึกษาและการเสนอแผนงบประมาณของโรงเรียน

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ควรนำผลการศึกษาไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาองค์กรและการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กรและส่งผลให้ระดับการบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

## 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล

2.2 ควรศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล

2.3 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษามาใช้บริหารสถานศึกษา

2.4 ควรศึกษาเพื่อประเมินผลการนำหลักธรรมาภิบาลมาของผู้บริหารสถานศึกษามาใช้บริหารสถานศึกษา ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา